

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kláry Haberhauerové „Kreslení dětí v předškolním věku“

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Klusák, CSc.

Oponentka: doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

Autorka práce si vybrala téma, které je v kontextu jejího studijního zaměření logické: dětské kreslení je v západní kultuře ustáleným jevem a historicky zakotveným leitmotivem zkoumání řady disciplín, jako jsou například psychologie, estetika, výtvarná pedagogika, teorie a didaktika výtvarné výchovy, vizuální sémiotika a kulturní antropologie. Práce je cenná v tom, že Klára Haberhauerová si je vědoma potenciality několika různých úhlů ohledu a vytváří pro uchopení fenoménu dětské kresby interdisciplinární rámování; to považuji za originální a obohacující gesto, které přináší inovaci jak v oblasti interpretace, tak v oblasti pedagogické praxe a její reflexe.

K teoretickým rámcům, o něž se práce opírá, patří ve výběru dnes již klasické studie dětské kresby, doplněné novějšími pracemi, nahlízejícími kresbu z hlediska teorie hry a komunikačně zaměřené didaktiky VV. Interpretace primárních pramenů (Piaget - Inhelder, Luquet, Lowenfeld, Příhoda, Klusák - Kučera, Fulková - Tipton) prozrazuje dobře zvládnuté kritické čtení, které připravuje východiska a strategii pro autorčinu empirickou sondu. Otázky, jež si autorka klade a cíl, který formuluje, jsou pro mě, jako oponentku z oblasti didaktiky výtvarné výchovy, příjemným ujištěním: na kreslení (a výtvarnou činnost obecně) se lze dívat z hlediska neutilitárních, tzv. marginalizovaných a neoperacionalizovatelných sociálních praxí (ref. např. Foucault, Dreyfus & Dreyfus), které se vymykají imperativům zisku, účelovosti, rychlosti a mechanické proveditelnosti. Práce naopak představuje kresbu a okolnosti jejího vzniku jako pomalé, kreativní aktivity auto-telecké povahy, hravé a imaginativní činnosti, s reflexivními, komunikačními a symbolickými funkcemi (motivy hry a potěšení ze hry, pojednané na str. 10 – 12, str. 24 a v závěrečné diskusi, považuji pro studenty PP se specializací VV zvláště za inspirativní).

Empirické šetření bylo prováděno po dobu 10 měsíců v prostředí autentickém jak pro autorku ve dvojí roli učitelka/badatelka, tak pro děti, které nepocit'ovaly změnu v režimu školního dne, a tudíž byly i splněny podmínky pro vznik spontánní kresebné aktivity. Výzkumný design byl promyšlený co do časové struktury, proveditelnosti i početnosti subjektů. Vzorek 28 dětí a jejich vývojových portfolií, doplněných o materiály z dotazníkového šetření rodičů a dětských anamnéz dostačoval k tomu, aby podklady pro kategorizaci a interpretaci (produkce z 15 kresebných sezení) byly dostatečné, závěry validní a diskuse se závěry přesvědčivá. Empirická sonda nepostrádala i další profesionální parametry, jako např. ošetření etického pozadí (informovaný souhlas vedení školy) a objasnění konkrétních interpretační strategií (hlavní z nich byly Příhodovy přístupy k interpretaci dětské kresby a jejich charakteristických rysů a k zpřesnění kategorizace Klusák-Kučera a Fulková-Tipton).

Závěrečné pasáže přinášejí zajímavé informace – interpretace není autoritativní, ale ponechává prostor k přemýšlení o možnostech interdisciplinárních perspektiv. Dětskou kresbu chápe nikoliv jako nástroj diagnózy a projekce psychodynamických struktur jedince, ale jako zdroj potěšení z tvorby, aktivní imaginace, komunikace, citových vazeb a symbolických aktů.

Po stránce formální nemám co vytknout a jediné, co bych předložila k úvaze, jsou dva termíny: „zahrávání s fiktivními hrdiny...“ „fantazírování o ...“. Z kontextu slovníku

vizuálních studií a jejich českých jazykových ekvivalentů bych navrhovala spíše určité varianty termínů, jako jsou např. imaginace, aktivní imaginace a hra s fiktivními postavami, hra s fantazijními představami, s fantazijními či fikčními prvky, apod.

Práci hodnotím pozitivně a navrhuji ji k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

Domníváte se, že by bylo dobré, v rámci Vašeho pojetí kresby jako radostné, potěšující symbolické hry, aby se – v případě, že už nepůjde o výzkum - do ní také zapojovala učitelka, nebo byste raději preferovala koncept „autenticity a nezasahování“ do dětské tvorby či hry? V případě kladné odpovědi, jakou pozici by podle Vás měla pedagožka zaujmout a jak by se proměnila její běžná role?

Jaký je Váš názor na případné revize postavení kresby v RVP PP?

Doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

V Kodani, 25. 8. 2017